

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

- **Παιδαγωγικές και Διδακτικές ορίζουσες μιας σύγχρονης ακαδημαϊκής διδασκαλίας**

Κώστας Αγγελάκος

- Καθηγητής Παιδαγωγικών
- Διευθυντής ΠΜΣ "Ιστορική Έρευνα, Διδακτική και Νέες Τεχνολογίες"

Αποσαφήνιση των όρων

- Ο όρος **συμπεριληπτική εκπαίδευση (inclusive education)** (με βάση τις Διεθνείς Συμβάσεις και ιδιαίτερα τη Διακήρυξη της UNESCO «Εκπαίδευση για όλους» (2000) συνδέεται σε όλο το εκπαιδευτικό σύστημα και ειδικότερα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με τη δυνατότητα συμμετοχής στην ακαδημαϊκή μάθηση όλων των φοιτητριών και φοιτητών ανεξάρτητα από την εθνικότητα τους, τη θρησκεία, το φύλο, το κοινωνικό υπόβαθρο, τη σεξουαλικότητα, την αναπηρία ή την επίδοση τους κτλ. Πρόκειται για ανισότητες και διαφοροποιήσεις όσον αφορά στο κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο, στις πολιτισμικές και φυλετικές ιδιαιτερότητες, στο γένος, στις σεξουαλικές ιδιομορφίες, καθώς και σε κάποιες εξωτερικές και εσωτερικές ανομοιογένειες (σωματικές, συναισθηματικές κτλ).

- Από τον παραπάνω ορισμό διαφαίνεται με σαφήνεια ότι η συμπεριληπτική εκπαίδευση δεν αναφέρεται μόνο σε φοιτήτριες, -ές με μαθησιακές δυσκολίες ή αναπηρία αλλά ταυτίζεται με μια δυναμική μαθησιακή διαδικασία που αποσκοπεί στο να αμβλύνει τις ποικίλες ανισότητες και να καταστήσει ερμηνεύσιμες και αποδεκτές τις ποικίλες διαφορετικότητες και ετερότητες στο ακαδημαϊκό περιβάλλον . Είναι, δηλαδή, μια ανοικτή διαδικασία βελτίωσης του κλίματος της ακαδημαϊκής διδασκαλίας , των σχέσεων και της ποιότητας μάθησης με στόχο ακαδημαϊκοί δάσκαλοι και φοιτήτριες, -φοιτητές να απολαμβάνουν με αξιοπρέπεια και ισότητα το δικαίωμα στη γνώση και την έρευνα σ' ένα δημοκρατικό περιβάλλον. Με βάση τα παραπάνω μια σύγχρονη ακαδημαϊκή διδασκαλία δεν μπορεί παρά να είναι συμπεριληπτική!

• Θεμελιώδης ορίζουσα μιας τέτοιας σύγχρονης ακαδημαϊκής διδασκαλίας : η υπέρβαση μιας "παράδοσης" ακαδημαϊκού ναρκισσισμού και

παιδαγωγικής αυθεντίας. Αυτό σημαίνει:

• ενημέρωση και ουσιαστική γνώση των κοινωνικοπολιτισμικών και ατομικών συνθηκών που γεννούν και αναπαράγουν τις συνθήκες ανισότητας και έλλειψης σεβασμού της διαφορετικότητας.

• Στη συνέχεια γνώση και επιμόρφωση περί των θεωριών συμπεριληπτικής μάθησης(Βλ. έκδοση "Πως μαθαίνει ο άνθρωπος" εκδ. Κέδρος) με επικέντρωση: στην ψυχολογική **θεωρία του εποικοδομητισμού ή κονστрукτιβισμού**, βασικός άξονας του οποίου είναι η δόμηση και απόκτηση της γνώσης από τις/τους φοιτήτριες/φοιτητές με την ενεργό αλληλεπίδρασή τους σε ανοιχτά μαθησιακά περιβάλλοντα.

- Στη **θεωρία της κοινωνικής ανάπτυξης** του Lev Vygotsky, ο οποίος τόνισε τον θεμελιώδη ρόλο της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στην εξέλιξη της γνώσης, δίνοντας έμφαση στην επίδραση που ασκούν τα πολιτισμικά και κοινωνικά περιβάλλοντα στη μάθηση σε συνδυασμό με τις θέσεις του **J. Bruner** για το ανακαλυπτικό χαρακτήρα μάθησης.
- εξοικείωση με διδακτικές πρακτικές συμπερίληψης οι οποίες θα ανταποκρίνονται στις μαθησιακές ανάγκες και απαιτήσεις μιας ποικιλόμορφης φοιτητικής κοινότητας.
- Σημαίνει ακόμα ριζική αναθεώρηση στερεότυπων παιδαγωγικών αντιλήψεων προς την κατεύθυνση ότι η κάθε είδους ετερότητα και διαφορετικότητα δεν αποτελεί πρόβλημα και εμπόδιο στην ακαδημαϊκή διδασκαλία

- Επόμενη σημαντική ορίζουσα για την υλοποίηση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης είναι ο σχεδιασμός και ο προγραμματισμός της ακαδημαϊκής διδασκαλίας στη λογική του δημιουργικού συνδυασμού της εξατομίκευσης και κοινού προγράμματος.
- Αναφερόμαστε στη Διαφοροποίηση ως δομικό χαρακτηριστικό της ακαδημαϊκής διδασκαλίας με τρόπο ώστε να ανταποκρίνεται σε εξατομικευμένες εκπαιδευτικές ανάγκες των φοιτητριών/τών.
- Βασικά χαρακτηριστικά μιας τέτοιας διαφοροποιημένης διδασκαλίας:

- ο παιδαγωγικός και διδακτικός προγραμματισμός της υποδοχής και μαθησιακής ένταξης νεοεισερχόμενων φοιτητριών/ φοιτητών

- η τροποποίηση του περιεχομένου της διδασκαλίας στα πλαίσια ενός συμπεριληπτικού προγράμματος σπουδών

- η διαφοροποιημένη διδακτική μεθοδολογία με εναλλακτικές προσεγγίσεις και τεχνικές διδασκαλίας και αξιολόγησης σε τρεις κατευθυντήριες γραμμές :

- παροχή πολλαπλών μέσων αναπαράστασης

- παροχή πολλαπλών μέσων δράσης και έκφρασης

- παροχή πολλαπλών μέσων εμπλοκής

- Άλλες σημαντικές παράμετροι στη διδακτική διαδικασία και στάση
- η αξιοποίηση ποικίλου διδακτικού υλικού συνυφασμένου με μια διαπολιτισμική και πολυγλωσσική κουλτούρα
- οι απαραίτητες ρυθμίσεις για την προσβασιμότητα σε διδακτικό υλικό και μέσα
- η χρήση συμπεριληπτικής γλώσσας και συμπεριφοράς
- ο συνεχής αναστοχασμός διδασκόντων και κυρίως και την αυτοαξιολόγηση φοιτητριών/των για τις δυσκολίες και τις δυνατότητές τους.
- η συστηματική συνεργασία με υποστηρικτικούς θεσμούς του ιδρύματος και άλλων φορέων (συμβουλευτική, ψυχοκοινωνική στήριξη, σταδιοδρομία κτλ)

Ευρύτερες πολιτικές και αξιακές παράμετροι

- Ο πολιτικός λόγος για την εκπαίδευση σε διεθνές και εθνικό επίπεδο κυριαρχείται από όρους όπως ανταγωνιστικότητα, αποδοτικότητα, ανταπόκριση στην αγορά εργασίας κτλ , έννοιες που διαστρέφουν τους θεμελιώδεις σκοπούς της εκπαίδευσης και υπονομεύουν τη συμπεριληπτική εκπαίδευση.
- Σημαντικό είναι η ευρύτερη εκπαιδευτική πολιτική και φυσικά η πολιτική του Ιδρύματος να προωθούν πολιτικές που θα δίνουν έμφαση στον άνθρωπο ως αξία του, αξιοποιώντας τη διαφορετικότητα, ενισχύοντας την κοινωνική δικαιοσύνη, την ισότητα της πρόσβασης και των αποτελεσμάτων , ουσιαστικά τη δημοκρατία.

- Άρα η συμπεριληπτική εκπαίδευσης απαιτεί δομικές αλλαγές σε μικροεπίπεδο (στη διδασκαλία) και σε μακροεπίπεδο(ίδρυμα,κοινωνία)

- Το σημαντικότερο ,όμως, ως αξιακή και παιδαγωγική ορίζουσα είναι η διαρκής απαίτηση και συμβολή για εμπέδωση και ενίσχυση του δημοκρατικού κλίματος στη διδασκαλία , του σεβασμού της ακαδημαϊκής ελευθερίας και κυρίως της ευαισθησίας και της αγάπης για τον άλλον ως ύπαρξη και ιδιαίτερα για τη φοιτήτρια και το φοιτητή. Διότι όπως τόνιζε και P. Freire “

- Κατά την άποψη του Paulo Freire η ουσιαστική γνώση, η οποία δεν μπορεί παρά να αποκτάται με διεπιστημονική και ολιστική προσέγγιση, αποτελεί παράγοντα απελευθέρωσης αφού οδηγεί τους ανθρώπους-πολίτες στον αυτοέλεγχο-αυτοκυριαρχία, στην υπέρβαση του φόβου, στην ελευθερία της έκφρασης και στη συλλογική συνείδηση και δράση. "Το να μορφώνουμε και να μορφωνόμαστε σημαίνει πάντα να γονιμοποιούμε ό,τι κάνουμε στην καθημερινότητά μας με νόημα. Σημαίνει να καταλαβαίνουμε τον κόσμο και τους εαυτούς μας και να τους μετασχηματίζουμε. Σημαίνει να μοιραζόμαστε τον κόσμο: να μοιραζόμαστε όχι απλώς τη γνώση και τις ιδέες, αλλά να μοιραζόμαστε την καρδιά. Σε μια βίαιη κοινωνία όπως η δική μας, πρέπει να εκπαιδευόμαστε στην κατανόηση, στην τρυφερότητα, στη συμπόνια και στην αλληλεγγύη.»